

УДК 343.9

DOI 10.33244/2617-4154.2(15).2024.252-260

В. П. Любавіна,*канд. юрид. наук, доцент кафедри
кримінальної юстиції**e-mail: viktoriya.liubavina@gmail.com***ORCID ID 0000-0003-4715-1749;****А. В. Чурілова,***здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти,**Державний податковий університет**e-mail: angelinachyrylova2002@ukr.net***ORCID ID 0009-0000-2242-2018**

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УБЕЗПЕЧЕННЯ СВІДКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті досліджено проблемні аспекти щодо забезпечення свідка як особи, яка бере участь у кримінальному провадженні. За допомогою порівняльно-правового аналізу національного законодавства з законодавством окремих іноземних держав висвітлено стан нормативної пропозиції щодо безпеки свідків. З'ясовано потенційні можливості імплементації окремих аспектів іноземного законодавства в законодавчі акти національної правової системи. Визначено, що законодавство Республіки Австрія, а саме Федеральний закон № 526, чітко визначає коло свідків, які можуть бути долучені до програми захисту свідків. Відповідно до цього закону свідками визнаються особи, яким загрожує небезпека у зв'язку з володінням важливою інформацією про кримінальні справи про організовану злочинність, злочини проти громадського порядку, злочини у сфері незаконного обігу наркотиків та деякі інші злочини.

Австрійські заходи безпеки подібні до європейських: переміщення свідка в безпечну зону, переїзд на інше місце проживання (в інше місто або навіть в іншу державу); створення нової «історії» життя людини (легенди), оформлення нових документів; опікун; зміна документів, що посвідчують особу; пов'язування нових документів з існуючими базами даних; відстеження наданих клієнтом паролів, адреса електронної пошти та імен користувачів; соціальна адаптація до нового місця проживання; психологічна допомога потерпілому (свідку) тощо.

Було виявлено, що французьке законодавство дозволяє навіть повну анонімність особистих свідчень з метою максимального захисту свідків. Це досить дієвий стимул для надання особою таких доказів і дає змогу правоохоронним органам спростити процедуру захисту свідків. Було зроблено висновок, що концепція захисту свідків і потерпілих повинна включати положення про ці три елементи. Проте поняття

безпеки в законодавстві та теорії кримінального процесу не є тотожними й загальноприйнятого визначення поняття «безпека» в теорії на сьогодні немає.

Ключові слова: *порівняльно-правове законодавство, кримінальне провадження, захист учасників кримінального судочинства, програма захисту свідка.*

Метою статті є здійснення порівняльно-правового аналізу та розроблення рекомендацій, практичних положень щодо вдосконалення національного інституту забезпечення учасників кримінального провадження, зокрема внесенням змін до кримінально-процесуального законодавства та положень, що визначають діяльність уповноважених органів з метою забезпечення вимоги міжнародних стандартів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: 1) визначення поняття, цілей і завдань інституту забезпечення учасників кримінального судочинства; 2) вивчення зарубіжного досвіду організації відповідного інституту в рамках різних правових систем; 3) аналізування стандартів та рекомендацій європейських міжнародних регіональних організацій, визначення відповідності законодавства України зазначеним вимогам; 4) визначення специфіки правового регулювання, специфіки заходів безпеки в США та країнах Європи; 5) формування конкретних пропозицій щодо вдосконалення національного кримінально-процесуального законодавства та основного закону, що регулює відносини щодо захисту учасників кримінального судочинства; 6) зробити висновки щодо можливості запровадження в Україні комплексної системи захисту свідків та інших учасників кримінального провадження, відомої як Програма захисту свідків (ПЗС).

Постановка проблеми. Питання захисту учасників кримінального провадження від незаконного фізичного чи психічного впливу на сьогодні є дуже актуальним. Одним із основних напрямів виявлення, попередження, розкриття, розслідування та попередження злочинів є належно проведене розслідування кримінального правопорушення. Безперечно, у процесі розслідування злочину правоохоронними органами важко переоцінити значення показів свідків злочину. Проте значна частина свідків приховує факти злочину та не звертається до правоохоронних органів чи відповідних судів. Це призводить до зростання індексу латентності злочинності, безкарності злочинців, порушення нормального ритму життя громадянського суспільства. У більшості зарубіжних країн до осіб, які володіють певною юридично значущою інформацією, застосовується велика кількість різноманітних гарантованих державою заходів з метою забезпечення їх перебування як свідка та безпечного існування. Впровадження такого захисту стало гострою потребою українського суспільства. Програми захисту свідків у розвинутих країнах передбачають не лише фізичний захист, а й моральну та матеріальну допомогу потерпілим, свідкам та іншим учасникам кримінального процесу. Такі програми ефективно діють у США, Німеччині, Австрійській Республіці, Франції та багатьох інших країнах. У нашій країні це питання регулюється Законом України від 23 грудня 1993 року № 3782-ХІІ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Немає спеціальних програм чи схем, які забезпечують захист фігурантів кримінального провадження. Лише розпорядження КМУ від 15 листопада 2017 року № 1023-р

«Про затвердження стратегії розвитку МВС на період до 2020 року» передбачає розвиток та оптимальну реалізацію інших державних органів у системі захисту свідків в Україні. Актуальність цього дослідження пояснюється відсутністю комплексної та належної національної правової бази щодо захисту прав свідків.

Виклад основного матеріалу. Ефективність кримінального провадження значно залежить від повноти та всебічного дослідження обставин справи, встановлення фактів і відомостей, які дають змогу правильно оцінити докази та прийняти рішення в конкретному провадженні. Найважливішим і «надійним» джерелом цих фактів та відомостей завжди були покази свідків, потерпілих та інших учасників кримінального провадження, хоча ці докази не мають заздалегідь визначеної сили. Правдиві показання свідків дають змогу перевірити відомості, отримані під час попереднього слідства, встановити правильність доказів і виявити нові. Так, забезпечення участі свідків та інших осіб у кримінальному провадженні є одним з основних завдань органів попереднього розслідування та суду. На жаль, на практиці трапляються ситуації, коли потерпілий чи свідок відмовляється давати покази або ухиляється від процесуальних дій, змінює свої попередні покази (які є вирішальними за принципом безпосереднього розгляду доказів судом), дає неповні або недостатньо чіткі покази у справі.

За даними опитування прокурорів і слідчих, у 40 % кримінальних проваджень проти життя і здоров'я людей був незаконний вплив на свідків. За формами впливу на першому місці насильство – 43 % випадків, на другому – корупція – 23 %. Унаслідок таких дій близько третини фігурантів кримінального провадження змінили свої покази, а третина ухилилися від кримінального провадження [1, с. 208]. Важливо зазначити, що такий стан речей викликає у людей недовіру до правоохоронних органів та правосуддя. Неспроможність захистити своїх громадян означає, що більшість людей боїться розголошення фактів та інформації, які можуть бути використані у злочинних цілях. Особливо гостро ця проблема постає в контексті вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів (злочинів проти людяності та корупції, військових злочинів), коли залякування свідків і потерпілих пов'язується з необмеженими можливостями організованої злочинності, зокрема і в Україні.

Наразі в Україні відсутня цілісна система захисту свідків і потерпілих у кримінальному провадженні. Основою правового регулювання в цій сфері є законодавство України, «спрямоване на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Визначає підстави та порядок здійснення уповноваженими органами України правових, організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, житло й майно осіб, які беруть участь у виявленні та попередженні, припиненні, розкритті або під час розслідування злочинів, або під час розгляду кримінальних справ. Метою цих заходів є створення умов, необхідних для належного здійснення правосуддя. Крім того, чинний Кримінально-процесуальний кодекс України містить положення, спрямовані на недопущення будь-якого впливу на потерпілого, свідків та інших учасників кримінального провадження. Наприклад, стаття 2 містить заходи щодо забезпечення кримінального переслідування, спрямовані на уникнення можливого негативного впливу на зазначених осіб. А статті 56 і 66, відповідно, закріплюють право свідка і потерпілого вимагати забезпечення у випадках, передбачених законом [2].

*Любавіна В. П., Чурілова А. В. Міжнародний досвід
убезпечення свідків у кримінальному процесі*

Історично найбільший досвід у створенні та розвитку інституції мають Сполучені Штати, де наразі функціонує ефективна та надійна система підтримки жертв злочинів та громадян, які добровільно співпрацюють з правоохоронними органами та ризикують стати жертвами нападу злочинців [3, с. 90]. Конгрес США прийняв Закон про боротьбу з організованою злочинністю, який надає Генеральному прокурору США право виділяти кошти для забезпечення захисту свідків, які перебувають у небезпеці [4, с. 24]. Але, згідно з цим законом, захист надавався лише свідкам у справах про організовану злочинність, а у справах про загальну злочинність свідки та інші учасники процесу не захищені. Тобто запроваджено критерії визначення категорій справ та осіб, які потребують захисту, з метою уникнення зловживань та раціонального використання засобів і заходів. У цьому випадку можна свідчити про запровадження принципу пропорційності під час застосування до свідка відповідних заходів, коли допомога відповідає витраченим коштам. Згодом на виконання зазначеного закону в США було прийнято ряд нормативно-правових актів, які сприяли розвитку інституту безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а саме: Програма щодо захисту свідків (1982), Програма захисту та захисту свідків (1982), «Про реформування системи захисту свідків» (1984), «Про боротьбу зі злочинністю» (1984), «Про права потерпілих і реституцію» (1990).

Програма щодо захисту свідків (1982) надала правоохоронним органам повноваження створювати спеціальні умови для свідків з метою забезпечення їх безпеки. Зокрема, за цієї програмою захист може бути забезпечений у випадках, коли свідок надає всю відому йому інформацію для адміністрування правосуддя, оскільки свідок та члени його сім'ї, які беруть участь у кримінальному провадженні, ризикують своїм життям, можлива повна або часткова компенсація з боку державних органів або органів місцевого самоврядування за організацію заходів безпеки [6; 7].

Основною метою прийняття закону «Про захист потерпілих і свідків злочинів» [6] є «надання громадянам відносно безпечних і більш прийнятних форм участі в кримінальному судочинстві, підвищення їх безпеки та значення в кримінальному процесі». Закон також криміналізує мовчазний вплив потерпілого чи свідка злочину та вдосконалює механізм відшкодування шкоди, заподіяної жертві злочину. Так, згідно з цим законом знущання або спроби знущань караються штрафом у розмірі 250 000 доларів США або позбавленням волі на строк до 10 років, або обома способами. Цей закон було вдосконалено, і 1984 року було прийнято Закон про реформу безпеки свідків і Закон про боротьбу зі злочинністю, що значно розширило сферу заходів безпеки. Законодавчі органи штатів також активно реагують на потреби свідків злочинів: 39 штатів запровадили компенсаційні заходи для тих, хто дає правдиві свідчення та потребує захисту. Крім того, кримінально-процесуальні закони окремих держав встановлюють спеціальні стандарти, спрямовані на забезпечення безпеки свідків [4, с. 29].

Важливим критерієм довіри є те, що ця система не є виключною прерогативою одного державного органу, вона існує на кількох рівнях. У безпеці свідків беруть участь як федеральні органи влади, так і органи штату, а також окремі муніципальні департаменти (Маршальська канцелярія безпосередньо вживає заходів щодо забезпечення

безпеки свідків; умови для переселення забезпечують органи штату, органи влади окремих округів і міст; постановити ухвалу про виклик свідків) [7; 8].

Сьогодні Федеральна програма безпеки свідків (WITSEC) є найстарішою програмою у світі, яка діє під керівництвом Служби судових приставів протягом 30 років. Основний елемент його роботи – скритність і постійний рух. Також практикується зміна персональних даних свідків та членів їхніх сімей. Через високу вартість програма працює лише для невеликої кількості людей; за критеріями – це особи, які опинилися в особливо небезпечній ситуації [9, с. 124; 7; 8]. Так, можна говорити про поступове розширення кола осіб та заходів захисту свідків в американському законодавстві, коли Основний Закон трансформується у комплексний міжгалузевий акт, що регулює такі питання. WITSEC стала моделлю для таких програм у всьому світі. У Канаді та Австралії існують подібні федеральні програми, які співіснують із програмами, встановленими окремими штатами [9, с. 123].

У Німеччині відповідні інститути та правова база були створені значно пізніше, ніж у США. Довгий час у Німеччині подібні заходи впроваджувалися спецпідрозділами поліції, керуючись у своїй діяльності відомчими нормативними актами МВС та Міністерства юстиції, які часто суперечили чинному законодавству через дискреційні повноваження щодо прийняття рішень [9, с. 195]. Заходи щодо забезпечення безпеки свідків були впроваджені відповідно до спільної директиви II «Внутрішньої» робочої групи, яка входила до складу Конференції (Ради) Міністрів.

Застосування заходів забезпечення безпеки свідків ґрунтувалося на засадах кримінального права, які регулюють діяльність поліції, зокрема принципі крайньої необхідності. Проте щодо необхідності їх розширення (збільшення обсягів та диверсифікації) німецькі експерти дослідили, що нормативна база, що існує, є недостатньою для вирішення цієї проблеми [4, с. 35]. 1998 року Федеративна Республіка Німеччина ухвалила закон «Про регулювання питань, спрямованих на забезпечення безпеки свідків, які становлять небезпеку», згідно з яким до осіб, які перебувають під захистом, належать свідки (потенційні свідки), які подають або можуть вважатися суттєвими ознаками з метою розкриття особливо тяжких злочинів, зокрема насильницьких та інших, вчинених організованими групами, а також їх сім'ями та близькими, якщо існує загроза їх життю, здоров'ю чи благополуччю. Цей закон передбачав графік процедури допуску до захисту свідків та її завершення.

Застосований захід захисту свідка може бути скасовано, якщо особа досягла його виконання способом обману, погроз, підкупу, умисного надання недостовірної або неповної інформації [4, с. 34]. Цей закон також передбачає заходи для убезпечення свідків, такі як використання відеозапису показів свідків, зокрема дітей-жертв насильницьких злочинів; гарантувати конфіденційність персональних даних свідків на всіх стадіях кримінального провадження; надання правової допомоги потерпілим і свідкам. З 1 січня 2002 року в Німеччині діє закон «Про координацію захисту вразливих свідків», який розкриває прямий механізм убезпечення свідків. Відповідно до п. 1 § 1 («Сфера застосування») цього Закону безпека особи, без ідентифікації якої значно ускладнюється встановлення майнових прав у кримінальному провадженні чи

ідентифікація обвинуваченого, за умови, що згода особи отримана та існує загроза її життю, здоров'ю, свободі чи особистому майну [4, с. 35]. Особистий захист відповідно до цього закону забезпечується поліцейськими підрозділами або згідно з федеральним законом (на основі законів штату) компетентними органами захисту свідків.

Програма захисту свідків у Німеччині також передбачає ряд вимог, які повинні виконувати обидві зацікавлені сторони, а саме: добровільна участь особи в програмі захисту свідків; здійснення регулярного моніторингу укладених договорів; пряма матеріальна та фінансова допомога в рамках захисту з метою підтримки належного рівня обслуговування, а не для збагачення захищеної особи; двостороння відповідальність за забезпечення режиму конспірації щодо всіх заходів захисту свідків тощо [10, с. 143–144]. У Німеччині, як і в США, були розроблені комплексні програми та створені спеціальні підрозділи для убезпечення людей, які беруть участь у кримінальному правосудді та сприяють йому. Ці інститути мають багато спільного: поєднання гарантій процесуальної безпеки та фізичного захисту людей, їх майна та близьких; визначення категорії злочинів, щодо яких може бути звернено захист; визначення критеріїв «придатності» повідомлення до співпраці та поширення для його захисту; гарантувати фінансову та психологічну допомогу особам; використання методу модифікації персональних даних; системний характер живих заходів: допомога окремим особам надається як державними службами, так і місцевими органами влади (штат / округ). Міжнародне співтовариство злочинців XX століття підтримало курс на розвиток і впровадження інституту захисту учасників кримінального процесу, розпочало активне обговорення актуальних досліджень і створення загальних принципів і рекомендацій. Це зумовлено транскордонним характером багатьох особливо тяжких злочинів (особливо тероризму) та загальною глобалізацією, а також у Європі необхідністю уніфікації законодавства та співпраці між державами в рамках ЄС. Важлива роль у створенні інституту, відповідального за убезпечення людей, які сприяють злочинам. Ці документи встановлюють права та інтереси громадян, які беруть участь у кримінальному правосудді та сприяють йому.

Особливу увагу в рекомендаціях приділено жертвам злочинів, адже їхня головна мета – зміцнити довіру до правосуддя. Крім того, вони вимагають від жертви компенсації на фізичному, психологічному, матеріальному та соціальному рівнях, а також вжиття заходів для заохочення жертв до співпраці з силами безпеки [12]. Основна перевага Рекомендації щодо становища потерпілого в кримінальному праві та процесі полягає в розробленні керівних принципів для перегляду відповідного національного законодавства та практики. На додаток до цього рекомендовано режим, якому з існуючих державних і приватних установ потрібно доручити функцію допомоги жертвам злочинів. Такою допомогою є можливість надання термінової допомоги, а саме [12]: фізичний захист від помсти злочинця; довгострокова медична, психологічна, соціальна та матеріальна допомога; правова підтримка для запобігання потенційній віктимізації; допомога під час кримінального провадження. Питання співробітництва та забезпечення безпеки в окремих категоріях кримінального провадження вирішуються спеціалізованими міжнародними нормативно-правовими актами в різних сферах протидії злочинності (наприклад, Конвенція Ради Європи про боротьбу з торгівлею людьми 2005 року).

*Любавіна В. П., Чурілова А. В. Міжнародний досвід
убезпечення свідків у кримінальному процесі*

Комітет міністрів Ради Європи вважає неприйнятним те, що система кримінальної юстиції не може притягнути обвинувачених до відповідальності та отримати судові рішення через відмову свідків надати правдиву та добровільну інформацію [12]. Вищезазначені стандарти становлять мінімальні вимоги, які передбачають створення ефективної системи захисту учасників кримінального провадження, впроваджуючи відповідні рекомендації в національне законодавство, створюють передумови для співпраці з метою вдосконалення інституту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підтримання прокурором державного обвинувачення : підручн. [для студентів вищих юридичних навчальних закладів] / Блажівський Є., Якимчук М., Козьяков І., Туркот М. та ін. К. : Національна академія прокуратури України, 2014. 512 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/)
3. Гриньків О. О. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства: становлення і розвиток в окремих зарубіжних країнах. *Право і суспільство*. 2007. № 4. С. 89–92.
4. Гриньків О. О., Ляш А. О. Заходи забезпечення безпеки у кримінальному судочинстві : монографія. URL : irbis.library.te.ua/cgi-bin/irbis64r_15/
5. Victim and Witness Protection Act of 1982 / Public Law. 97-291-Oct.12/1982. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-96/pdf/STATUTE-96-Pg1248.pdf>
6. Witness Security Program. U.S. Marshals Service. URL : <https://www.usmarshals.gov/witsec/7>
7. Falcon, G. (2013, 2 16). Inside the witness protection program. CNN. URL : <http://edition.cnn.com/2013/02/16/justice/witness-protection-program/>
8. Семків Т. Удосконалення забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3(15). С. 119–128. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2017/semkiv.pdf>
9. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : навчальний посібник / В. К. Шкарупа, М. В. Коваль, В. М. Андрушук та ін. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2007. 194 с.
10. Азаров М. Ю. Досвід роботи Італії та Німеччини щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* : наук.-практ. журн. К., 2003. № 7. С. 139–145.
11. Рекомендація Комітету міністрів державам-членам стосовно положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального 33 процесу. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_127
12. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям. URL : <http://scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf>

REFERENCES

1. Pidtrymannia prokurorom derzhavnoho obvynuvachennia : pidruchn. [dlia studentiv vyshchykh yurydychnykh navchalnykh zakladiv] / Ye. Blazhivskiy, M. Yakymchuk, I. Koziakov, M. Turkot ta in. K. : Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy, 2014. 512 s.
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI. URL : [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/)
3. Hrynkiv O. O. Zabezpechennia bezpeky uchashnykiv kryminalnoho sudochynstva: stanovlennia i rozvytok v okremykh zarubizhnykh krainakh. *Pravo i suspilstvo*. 2007. № 4. S. 89–92.
4. Hrynkiv O. O., Liash A. O. Zakhody zabezpechennia bezpeky u kryminalnomu sudochynstvi : monohrafiia. URL : irbis.library.te.ua/cgi-bin/irbis64r_15/
5. Victim and Witness Protection Act of 1982 / Public Law. 97-291-Oct.12/1982. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-96/pdf/STATUTE-96-Pg1248.pdf>
6. Witness Security Program. U.S. Marshals Service. URL : <https://www.usmarshals.gov/witsec/7>
7. Falcon, G. (2013, 2 16). Inside the witness protection program. CNN. URL : <http://edition.cnn.com/2013/02/16/justice/witness-protection-program/>
8. Semkiv T. Udoskonalennia zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu provadzhenni. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2017. № 3(15). S. 119–128. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2017/semkiv.pdf>
9. Zabezpechennia bezpeky uchashnykiv kryminalnoho sudochynstva v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh: porivnialnyi analiz : navchalnyi posibnyk / V. K. Shkarupa, M. V. Koval, V. M. Andrushchuk ta in. Irpin : Nats. un-t DPS Ukrainy, 2007. 194 s.
10. Azarov M. Yu. Dosvid roboty Italii ta Nimechchyny shchodo zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi. *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* : nauk.-prakt. zhurn. K., 2003. № 7. S. 139–145.
11. Rekomendatsiia Komitetu ministriv derzhavam-chlenam stosovno polozhennia poterpiloho v mezhakh kryminalnoho prava ta kryminalnoho 33 protsesu. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_127
12. Rekomendatsiia Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavamchlenam shchodo zakhystu svidkiv ta osib, yaki spivpratsiuiut z pravosuddiam. URL : <http://scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf>

V. P. Liubavina, A. V. Churilova. INTERNATIONAL EXPERIENCE IN ENSURING SECURITY OF WITNESSES IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The article examines the problematic aspects of protecting the safety of a witness as a person participating in criminal proceedings. With the help of a comparative legal analysis of the national legislation with the legislation of certain foreign countries, the status of the normative proposal regarding the security of witnesses is highlighted. Potential possibilities of implementation of certain aspects of foreign legislation into legislative acts of the national

*Любавіна В. П., Чурілова А. В. Міжнародний досвід
убезпечення свідків у кримінальному процесі*

legal system have been clarified. It was determined that the legislation of the Republic of Austria, namely Federal Law No. 526, clearly defines the circle of witnesses who can be included in the witness protection program. According to this law, witnesses are recognized as persons who are in danger in connection with the possession of important information about criminal cases of organized crime, crimes against public order, crimes in the field of illegal drug trafficking and some other crimes.

Austrian security measures are similar to European ones: moving the witness to a safe zone, moving to another place of residence (to another city or even to another country); creation of a new "story" of a person's life (legend), drawing up new documents; Guardian; change of identity documents; linking new documents with existing databases; tracking client-provided passwords, email addresses and usernames; social adaptation to a new place of residence; psychological assistance to the victim (witness), etc.

It was found that French law allows even complete anonymity of personal testimony in order to maximize the protection of witnesses. This is quite an effective incentive for a person to provide such evidence and allows law enforcement agencies to simplify the witness protection procedure. It was concluded that the concept of witness and victim protection should include provisions on these three elements. However, the concept of security in the legislation and the theory of the criminal process are not the same, and there is currently no generally accepted definition of the concept of "security" in the theory.

Key words: *comparative legal legislation, criminal proceedings, protection of participants in criminal proceedings, witness protection program.*

Стаття надійшла до редколегії 2 квітня 2024 року